YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

13 päivänä maaliskuuta 2008 *

Asiassa C-446/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal de première instance de Bruxelles (Belgia), joka toimii rikkomuksia käsittelevässä kokoonpanossa, on esittänyt 7.12.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.12.2005, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

Ioannis Doulamis,

Union des Dentistes et Stomatologistes de Belgiquen **(UPR)** ja

Jean Totolidisin

osallistuessa asian käsittelyyn,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit K. Schiemann, J. Makarczyk (esittelevä tuomari), J.-C. Bonichot ja C. Toader,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Doulamis, edustajanaan avocat E. Koeune,

– Belgian hallitus, asiamiehenään A. Hubert,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, jota avustaa avvocato dello Stato P. Gentili,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään F. Arbault, O. Beynet ja K. Mojzesowicz,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.11.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 81 artiklan, luettuna yhdessä EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja EY 10 artiklan toisen kohdan kanssa, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty rikosasiassa, joka on pantu vireille hammasteknikko Doulamisia vastaan yhtäältä hammaslääketieteen harjoittamista ja lääketieteen harjoittamista koskevan säännöstön ja toisaalta hammashoitoon liittyvää mainontaa koskevan lainsäädännön rikkomisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Hammashoitoon liittyvästä mainonnasta 15.4.1958 annetun lain (loi relative à la publicité en matière de soins dentaires, Moniteur belge 5.5.1958, s. 3542; jäljempänä 15.4.1958 annettu laki) 3 §:ssä säädetään kyseisen lain 1 §:n vastaisen menettelyn johdosta määrättävistä seuraamuksista; kyseisessä 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kukaan ei saa välittömästi tai välillisesti julkaista minkäänlaisia mainoksia suun ja hampaiden sairauksien, vammojen tai epämuodostumien hoidosta, jonka ammattipätevyyden saanut tai sitä vailla oleva henkilö antaa Belgiassa tai ulkomailla, etenkään mainostamalla tavaroiden näytteillepanoissa, liikekilvissä, merkinnöissä tai kylteissä, jotka voivat johtaa harhaan ilmoitetun toiminnan laillisuudesta, taikka esitteissä, kiertokirjeissä, lehtisissä ja tiedotteissa taikka lehdistössä, radiossa, televisiossa ja elokuvateattereissa taikka siten, että luvataan tai myönnetään kaikenlaisia hinnanalennusten tai potilaiden ilmaiskuljetusten kaltaisia etuja taikka käytetään asiakkaiden hankkijoita tai välittäjiä.

Tässä pykälässä tarkoitettuna mainontana ei pidetä sitä, että keskinäiseen sairausvakuutusjärjestelmään kuuluvat klinikat ja poliklinikat ilmoittavat vakuutetuille vastaanottopäivät ja -ajat, vastaanottavien lääkärien nimen ja vastaanottoihin liittyvät muutokset.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

4 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Doulamis on syytettynä erityisesti siitä, että hän mainosti puhelinluettelossa hammaslaboratoriotaan Laboratoire dentaire Jean DOULAMIS ja hammasklinikkaansa Clinique dentaire Jean DOULAMIS; tällainen mainonta kielletään 15.4.1958 annetussa laissa. Mainoksista toinen julkaistiin hammaslaboratorioita koskevilla sivuilla ja toinen hammasklinikoita koskevilla sivuilla. Mainoksissa oli objektiivisia tietoja, kuten molempien toimipaikkojen tarjoamat palvelut, osoite, puhelinnumero ja aukioloajat.

5 Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Doulamis on todennut, että mainonta on vapaan taloudellisen kilpailun välttämätön väline. Sekä EY 10 että EY 81 artiklan määräykset mainittuaan hän on siten vedonnut asiassa 267/86, Van Eycke, 21.9.1988 annettuun tuomioon (Kok. 1988, s. 4769, Kok. Ep. IX, s. 603) ja katsonut, että kun otetaan huomioon jäsenvaltioilla oleva velvollisuus olla toteuttamatta tai pitämättä voimassa toimenpiteitä, jotka ovat omiaan poistamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen, syytteet, joiden kohteena hän on hammashoitoon liittyvästä mainonnasta, ovat perusteettomia.

6 Tämän osalta Doulamis on väittänyt, että kun hänen omistamallaan hammasklinikalla harjoitettava toiminta otetaan huomioon, kyseinen klinikka täyttää EY 81 artiklassa, jota sovelletaan vapaiden ammattien harjoittajiin, tarkoitetun ”yrityksen” käsitteen kriteerit. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on taipuvainen katsomaan, että syytetty on toiminut vapaan ammatin harjoittajana sekä hammasklinikan pitäjänä ja omistajana.

7 Kyseisen tuomioistuimen mukaan EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdasta, EY 10 artiklan toisesta kohdasta ja EY 81 artiklasta näyttää yhdessä seuraavan, ettei jäsenvaltio voi toteuttaa tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka ovat omiaan haittaamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokasta vaikutusta.

8 Se ei pidä tämän osalta mahdottomana, että 15.4.1958 annetun lain säännökset olisivat omiaan vaarantamaan jäsenvaltioiden välisen kaupan vapauden sikäli kuin ne voisivat haitata näiden valtioiden välisiä yhtenäismarkkinoita koskevien tavoitteiden toteutumista.

9 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tämän osalta julkisasiamies Jacobsin yhdistetyissä asioissa C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., joissa annettiin tuomio 12.9.2000 (Kok. 2000, s. I-6451), antaman ratkaisuehdotuksen 89 kohtaan ja toteaa, että kun otetaan huomioon vapaiden ammattien heterogeenisyys sekä niiden markkinoiden ominaispiirteet, joilla niitä harjoitetaan, kussakin tapauksessa on tutkittava, muodostaako tietty toimintavapauden rajoitus asianomaisilla markkinoilla tosiasiassa EY 81 artiklassa tarkoitetun kilpailunrajoituksen, ja että tarvittaessa on otettava huomioon muita EY:n perustamissopimuksen määräyksiä, kuten EY 152 artikla, joka koskee kansanterveyden suojaa, ja EY 153 artikla, joka koskee kuluttajansuojaa.

10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lopuksi, että kilpailusta ammatillisissa palveluissa 9.2.2004 annetusta Euroopan yhteisöjen komission kertomuksesta (KOM(2004) 83 lopullinen) ilmenee, että kyseessä olevien ammattien harjoittamiseen liittyvän mainonnan rajoittamista on pidettävä vapaan kilpailun rajoituksena.

11 Tässä tilanteessa tribunal de première instance de Bruxelles on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko EY 81 artiklaa, luettuna yhdessä EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja EY 10 artiklan toisen kohdan kanssa, tulkittava siten, että [se] on esteenä kansalliselle laille, eli nyt esillä olevassa asiassa [15.4.1958 annetulle laille], jossa kielletään (keitä hyvänsä ja) hammashoitopalvelujen tarjoajia välittömästi tai välillisesti julkaisemasta vapaan ammatin tai hammaslääkärin vastaanoton yhteydessä minkäänlaisia hammashoitoon liittyviä mainoksia?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

12 Belgian ja Italian hallitukset epäilevät, voidaanko tämä ennakkoratkaisupyyntö ottaa tutkittavaksi.

13 Tältä osin on muistutettava siitä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuimien välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok. 2001, s. I-2099, 38 kohta ja asia C-35/99, Arduino, tuomio 19.2.2002, Kok. 2002, s. I-1529, 24 kohta).

14 Poikkeustapauksissa yhteisöjen tuomioistuimen on kuitenkin oman toimivaltaisuutensa arvioimiseksi tutkittava ne olosuhteet, joiden vallitessa kansallinen tuomioistuin esitti ennakkoratkaisupyynnön. Yhteisöjen tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeuden tulkitsemisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. erityisesti em. asia Arduino, tuomion 25 kohta ja asia C-425/06, Part Service, tuomio 21.2.2008, Kok. 2008, s. I-897, 34 kohta).

15 Yksikään näistä edellytyksistä ei kuitenkaan täyty nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

16 On nimittäin huomattava, että ennakkoratkaisupyynnössä määritetään esitettyyn kysymykseen liittyvät tosiseikat ja kansalliset oikeussäännöt. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa lisäksi ne tarkat syyt, joiden perusteella se on päättänyt pyytää yhteisön oikeuden tulkintaa ja katsonut tarpeelliseksi esittää ennakkoratkaisukysymys yhteisöjen tuomioistuimelle.

17 On siis todettava, että tribunal de première instance de Bruxellesin ennakkoratkaisupyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään, onko EY 81 artikla, luettuna yhdessä EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja EY 10 artiklan toisen kohdan kanssa, esteenä 15.4.1958 annetun lain kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa kielletään keitä hyvänsä ja hammashoitopalvelujen tarjoajia julkaisemasta vapaan ammatin tai hammaslääkärin vastaanoton yhteydessä minkäänlaisia hammashoitoon liittyviä mainoksia, sikäli kuin tällaista kieltoa voitaisiin pitää vapaan kilpailun rajoituksena.

19 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan, että vaikka EY 81 ja EY 82 artikla sellaisinaan koskevatkin ainoastaan yritysten toimintaa eivätkä kohdistu jäsenvaltion antamiin lakeihin ja asetuksiin, näissä artikloissa, luettuina yhdessä yhteistyövelvollisuutta koskevan EY 10 artiklan kanssa, asetetaan jäsenvaltioille kuitenkin velvollisuus olla toteuttamatta tai pitämättä voimassa toimenpiteitä – vaikka ne olisivat lakeja tai asetuksia – jotka ovat omiaan poistamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen (ks. yhdistetyt asiat C-94/04 ja C-202/04, Cipolla ym., tuomio 5.12.2006, Kok. 2006, s. I-11421, 46 kohta).

20 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut EY 10 ja EY 81 artiklaa rikotun silloin, kun jäsenvaltio joko yhtäältä määrää yritykset tekemään EY 81 artiklan vastaisia yritysten välisiä yhteisjärjestelyjä, edistää tällaisten järjestelyjen tekemistä taikka vahvistaa niiden vaikutuksia tai toisaalta poistaa omalta sääntelyltään sen valtiollisen luonteen siirtämällä yksityisille toimijoille vastuunsa tehdä taloutta ohjaavia päätöksiä (em. asia Cipolla ym., tuomion 47 kohta).

21 On todettava, että sikäli kuin 15.4.1958 annetun lain kaltaisessa laissa kielletään hammashoitopalvelujen tarjoajia mainostamasta näitä palveluja, tällainen laki ei koske tilanteita, joissa EY 10 ja EY 81 artiklaa sovelletaan yhdessä.

22 Kuten nimittäin julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa, pääasiassa ei ole tullut esille yhtään sellaista seikkaa, joka osoittaisi, että 15.4.1958 annetulla lailla edistettäisiin, vahvistettaisiin tai kodifioitaisiin yritysten välisiä yhteistoimintajärjestelyjä tai päätöksiä. Ennakkoratkaisupyynnöstä ei myöskään ilmene, että tämän lain kyseessä oleva säännös olisi menettänyt valtiollisen luonteensa siten, että kyseessä oleva jäsenvaltio olisi siirtänyt yksityisille toimijoille vastuunsa tehdä taloutta ohjaavia päätöksiä.

23 Lopuksi on todettava, että vaikka oletettaisiinkin, että Doulamisia voitaisiin hammasklinikan omistajana pitää EY 81 artiklassa, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut (ks. vastaavasti asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991, Kok. 1991, s. I-1979, Kok. Ep. XI, s. I-147, 21 kohta), tarkoitettuna ”yrityksenä”, ennakkoratkaisupyynnöstä ei ilmene, että tässä asiassa olisi kyseessä sellainen yritysten välinen sopimus, yritysten yhteenliittymän päätös tai yritysten yhdenmukaistettu menettelytapa, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja jonka tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai josta seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla.

24 Esitettyyn kysymykseen on siis vastattava siten, että EY 81 artikla, luettuna yhdessä EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja EY 10 artiklan toisen kohdan kanssa, ei ole

esteenä 15.4.1958 annetun lain kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa kielletään keitä hyvänsä ja hammashoitopalvelujen tarjoajia julkaisemasta vapaan ammatin tai hammaslääkärin vastaanoton yhteydessä minkäänlaisia hammashoitoon liittyviä mainoksia.

Oikeudenkäyntikulut

25 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 81 artikla, luettuna yhdessä EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja EY 10 artiklan toisen kohdan kanssa, ei ole esteenä hammashoitoon liittyvästä mainonnasta 15.4.1958 annetun lain kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa kielletään keitä hyvänsä ja hammashoitopalvelujen tarjoajia julkaisemasta vapaan ammatin tai hammaslääkärin vastaanoton yhteydessä minkäänlaisia hammashoitoon liittyviä mainoksia.

Allekirjoitukset